

TARKKAILIJOIDEN TARKKAILIJAT. Yhdeksän kuvaa RYBN-kollektiivin Antidataming-projektista.

Maailma on datakaivos

TEKSTI: HANNA NIKKANEN

JÄTÄMME maailmaan tämän tästä pieniä elektronisia jälkiä. NykYTEknologian kyky elämän banaalien yksityiskohtien loputtomaan tallentamiseen tuottaa jättimäisiä, enimmäkseen anonyymejä tietokantoja.

Nämä tietopankit tuntevat rikkeemme, liikkeemme ja kulutustotumuksemme. Niistä on tullut kulta-kaivoksia, joista louhitaan entistä tehokkaamman unelmayhteiskunnan aineksia.

Nämä vietät riittävän paljon aikaa tutkimalla muiden hylkäämiä kaupakuitteja, saatat lopulta huomata, että torstaisin ja lauantaisin samat asiakkaat tapaavat ostaa sekä vaippoja että olutta. Kauppakuittien mykkä pino ei kerro syitä, mutta kauppiaan kannattaa siirtää vaippapaketit oluthyllyn kupeeseen.

Kauppiaan havainto aloitti Yh-

dysvalloissa 1960-luvulla tietojen louhintana tunnetun tekniikan voittokulun. Louhinta on ”syvää tilaintointia”, säännönmukaisuuksien etsimistä massiivisista tietomääristä. Tätä nykyä sitä käytetään aivan kaikkialla.

”Louhinta” on karsi nimi prosessille, joka vaikuttaa enemmän alkemialta. Louhijat, tietokoneohjelmien monimutkaiset algoritmit, jalostavat sotkuisesta datamassasta pieniä, kirkkaita totuuksia siitä, miten ihmisjoukot käyttäytyvät. Tämä kiinnostaa luonnollisesti ketä tahansa, jolla on tarve ennakoida ihmisten käyttäytymistä: yritysten markkinointiosastoja, pörssianalyttikkoja, turvallisuuspalveluja.

SAATAT JOSKUS huomata, että postiluukustasi tulee entistä kiinnosta-

vampaa mainospostia. Tai ainakin linjakaappaa – aivan kuin mainostajat olisivat juuri jutelleet sinusta ja päättäneet, minkälaiseen elämänvaiheeseen olet siirtymässä. Ja nettissäkin mainostetaan aina samantyyppisiä elokuvia ja matkakohteita.

Et ehkä tunnista itseäsi mainokista, mutta kenties kuitenkin jotain – jonkin idean siitä, minkälainen ihminen sinun tulisi olla. ”Sinun iässäsi ja yhteiskunnallisessa asemassasi oleva ihminen haluaa katsoa vuokravideolta *Notting Hilliä*”, mainokset tuntuvat toistavan. ”Ja ajatella eläkesäästämistä.”

Miksi huolestua huomaamattomasta prosessista, joka muuttaa mainospostin mielenkiintoisemmaksi? Ranskalainen RYBN-taiteilijaryhmä pitää siitä oireena entistä yksilövastaisuudesta yhteiskunnasta.

”Tietojen louhinta ei näe meitä yksilöinä, vaan joukon jäsenenä. Siinä on kyse optimoinnista”, ryhmä sanoo. Nimettömänä esiintyvän ryhmän jäsenillä on tutkintoja taloustieteestä ja tietojenkäsittelytieteestä; yksi on geopolitiikkaan erikoistunut toimittaja.

En tiedä, kuka puhuu: kaiken lisäksi nelihenkinen RYBN on päättänyt antaa haastattelun wiki-tekniikalla. Ryhmän jokainen jäsen on muokannut vastauksia, kunnes konsensus on löytynyt.

”Tietojen louhinnan malli on syntynyt teollisuudessa, mutta sitä käytetään nyt myös sosiaalisiin tiloihimme. Reaktioiden ’turvallisuusongelmiin’ ja ’siirtolaisongelmiin’ halutaan olevan optimaalisia, koneellisia ja tehokkaita. Lopulta kaikkiin ongelmiin vastataan samoin

metodein. Yhteiskunta yhtenäistää toimintatapojaan ja ottaa etäisyyttä yksilöön.”

OLISI KENTIES liioiteltua syyttää tietokoneohjelman algoritmeja nyky-yhteiskunnan tehokkuusvimmasta. Tietojen louhinta on vain työkalu, ja sen käyttötavan valitsee käyttäjä, RYBN-kollektiivi korostaa.

”Me käytämme hallitsevan järjestelmän omaa välinettä löytääksemme systeemin viat. Tietojen louhinta voi käyttää havainnollistamaan sitä, miten talousjärjestelmämme toimii ja vaikuttaa meihin.”

RYBN:n kehittämät tietojenlouhintaohjelmat penkovat yötä päivää verkon julkisia tietokantoja sekä datan ja rahan liikkeitä. Ryhmän mukaan näin voidaan valottaa sitä, milaisessa maailmassa elämme: mil-laisten sääntöjen mukaan vauraus jakautuu maailmassa? Miten ulkoistaminen ja yksityistäminen ovat toteutuneet Euroopassa, ja mihin tästä syntyneet rahavirrat suuntaavat? Miksi raha aina valuu pois kehitysmaista?

Tietokoneen luomat kartat ovat jättimäisiä ja moniulotteisia. Katso-taan vaikka maailman pääomakart-taa, RYBN:n esitystä suuryhtiöiden rahoitus- ja omistussuhteista: se on kuin tuntematon tähtitaivas, jossa yritykset muodostavat rykelmiä ja kuvioita.

Tuossa on Citigroupin ryhmä, muita suurempi: siitä lähtee lukemattomia rihmoja toisiin kuvioihin. Myös Bank of America ja General Electricity hehkuvat kirkkaina omien kuvioidensa keskustähtinä.

Ohjelma tietää kaiken: kuka sijoittaa, kuka istuu hallintoneuvostoissa. Se huomaa hienovaraiset muutokset ja raportoi viileän asiallisesti hallitusten liikkeistä yritysmaailmassa. Pian, RYBN uskoo, tällä tekniikalla ennustetaan pörssimuutoksia.

”Me vain luomme ohjelman, joka luo karttoja siitä, mitä se löytää. Tu-

los ei riipu meistä, vaan markkinois-ta. Me odotamme ja seuraamme.”

MITÄ TEHOKKAAMMAKSI yhteiskun-tamme muuttuu, sitä vähemmän monimutkaisuutta ja yllätyksiä nä-emme maailmassa, RYBN varoittaa. Kun ihmiselle ehdotetaan valinto-ja vain sen mukaan, mitä hänestä jo tiedetään, epäsovinnaiset ratkaisut ja muutokset pakenevat kauemmas. Maailma alkaa vaikuttaa konservatiiviselta opinto-ohjaajalta, joka lähettää rikkaat lapset lukioon, köy-hät ammattikouluun; tytöt sosiaalia-lalle, pojat insinööreiksi.

Ja muslimiperheiden terävät, uh-makkaat vesat – joku ehkä haluaisi lähettää heidät suoraan vankilaan. Ennen syyskuun yhdennessatoista iskuja Yhdysvaltain armeijan tie-dustelu oli jo kiinnittänyt huomiota kolmeen tulevaan lentokoneakaap-paajaan juuri louhintamenetelmi-en avulla: etsimällä lukemattomista julkisista tietokannoista terroristin pieniä tunnusmerkkejä. Se jos mi-kä todistaa menetelmän tehosta – ja orwellilaisesta potentiaalista: mie-het olivat vähällä jäädä rikoksestaan kiinni jo ennen sen tekemistä.

”Tietojen louhimisen käyttökel-poisuus lainvalvonnassa perustuu kontrolliin”, RYBN täsmentää ja lai-naa Michel Foucault’a: valvojan kat-se näkee, tallentaa ja tuomitsee kai-ken. Epäily katseen kohteena ole-misesta nujertaa kapinamielen.

”Tiedonlouhintamenetelmillä voi-daan tunnistaa poikkeavia käytöksiä ja riskejä, mutta eniten meihin vai-kuttaa tieto kaikkennäkevän silmän läsnäolosta.”

RYBN-kollektiivi esittelee Antidatami-niing-projektinsa elektronisen taiteen Pikseliähky-festivaaleilla Helsingissä 13.3.–16.3. www.pixelache.ac

Sähkö loistaa Ruoholahden taivaalla

Lounaishelsinkiläisten sähkönkulutus piirtyy helmikuun lopussa taivaalle. Salmisaaren voimalan piipusta nousevaan höyrypilveen heijastettu laserkuvio kuuluu ranskalaisen taiteilijakaksikon ympäristötaideprojektiin, joka pyrkii luomaan ekologisempaa, yhteisöllisempää Ruoholahtea.

Helen Evansin ja Heiko Hansenin *Vihreä pilvi* -valoteos vaihtaa kokoaan sen mukaan, kuinka paljon sähköä Ruoholahdessa kulutetaan. Tärkeää on tehdä tiedosta julkista ja yhdessä nähtyä, taiteilijat toteavat.

Syntynyt yhteisö vastuuta testataan kuun lopussa, kun alueen asukkaita pyydetään katkaisemaan virta sähkölaitteistaan, jotta valopilvi saataisiin kutistumaan olemattomiin.

Salmisaaren höyrypilvi on komeimmillaan kylminä talvipäivinä. Sateisessa eurotalvessa – joita Helsingissä nykyään aina saadaan – pilvi katoaa kokonaan. Tämä teos on altis kohtalon ivalle.

HANNA NIKKANEN

Evansin ja Hansenin *Vihreä pilvi* -valoteos heijastetaan Ruoholahden ylle 22.–29.2.

KENEN MAAILMASTA SINÄ HALUAT LUKEA?

MAAILMAN KUVALEHTI – TARINOITA TAVALLISISTA IHMISSISTÄ.

Kumppani ilmestyy joka kuukausi. Tilaa nyt!

www.kumppani.fi

KUMPPANI

Maailman kuvalehti.

KEHITYSPOLITIikka IHMISOIKEUDET YMPÄRISTÖ KULTTUURI

MAKAPUHEIN

PUHELIN

POSTINUMERO - JA TOIMIPAIKKA

OSOITE

NIMI

KUMPPANI

TUNNUS 5013471 00003

VASTAUSLÄHETYS

TIILAA KUMPPANIN KESTOTILAUKSENA

HINTAAN 26 EURO / VUOSI

Hinta koskee kotimaan tilauksia. Tilauksen voi tehdä myös osoitteessa: www.kumppani.fi

KUMPPANI MAKSAA POSTIMAKSUN